БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чыдын үндезилетинген

1953 НОЯБРЬ 29 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 232 (2917)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).

Чер болгандан (1 арын).

ОБЛАСТЫҢ КОЛХОЗТАР ДАРГАЛАРЫНЫҢ ЧӨВҮЛЕЛ ХУРАЛЫ (2—3 арыннар): СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын күүседир талазы-биле областың колхозтарының сорулгаларының дугайында. Область Совединиң күүскомунуң даргазы эш А. М. Чимбаның илеткелинден (2 арын). Санал, шүгүмчүлелдерден (2—3 арыннар).

Тайбының Бүгү-делегегй Чөвүлелиниң сессиязы (4 арын).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИ-БИЛЕ НАЙЫРАЛ ТАЙБЫҢНЫ ҚАМГАЛААРЫНГА ИДИГ БЕРИП ТУРАР: «Франция—ССРЭ» Ассоциацияның төлээлекчилери-биле Эдуард Эррионың беседазы (4 арын).

Совет-Финлянды садыг харылзааларынга (4 арын).

Пекинде КУДР-ның элчин черинге хүлээп алыышкын (4 арын).

Корей Улус-Демократтыг Республиканың чазак төлээлериниң Пекинден үнүпкени (4 арын).

Көдээ ажыл-агыйга партийжи удуртулганы күштелдирер

Көдээге партийжи-политиктиг болгаш партийжи-организастыг ажылдарны күштелдирери улуг ужур-дузалыг. Ол чокка көдээ ажыл-агыйны хөгжүдеринге тургустунган материалдыг байдалдарны болгаш чогуур аргаларны долузу-биле ажыглаары болдунуп шыдатынмас. Областың партия райкомнары болгаш эге организациялары СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле тодаргай сорулгаларын чугаалажып, улуг практиктиг хемчеглерни чорудуп турар.

Партия организациялары партияның политиказын хажык чокка боттандырышаан, колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаар дээш чүткүлдүг ажылдап, артельдериң ниити байлаан көвүдедип, күш-ажылдың организациязын экижидип, ооң чурумун быжыглап турарлар.

Көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң чогаадыкчы күштерин долузу-биле ажыглаар төлээде, партия организациялары социалистиг көдээ ажыл-агыйның мурнунда тургуступ келген чаа сорулгаларның улус ажыл-агыйжы улуг ужур-дузазын массаларга калбаа-биле таныдыр-лаар, боттарының бүгү ажылының талазы-биле колхозтарның, МТС-тернин, совхозтарның мурнакчы кижилеринге даянар, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң мурнакчыларының дуржулгазын ханызы-биле өөренир база калбаа-биле нептередир ужурлуг.

Көдээ ажыл-агыйның алдарлыг мурнакчыларының дуржулгазын нептередир ажыл районнарда четпес чоруп турар. Каа-Хем районнуң «Большевик» колхозтуң саанчызы эш Хлебникова аңаа быжыглаан инек бүрүзүнден 1200 литр сүттү саап алган. Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхозтуң чылгычызы эш Саая Лопсан 72 белерден 72 кулуннарны чидириг чокка алган. Шак ындыг өске-даа мурнакчыларның дуржулгазы ол районнарның колхозчуларынга нептерегинмээн. Хожудап каап турарларны мурнакчыларның деңнелинге чедир көдүрери чугула сорулга болуп турар.

Ажыл-агыжы сорулгалар-биле политиктиг ажылдар бот-боттарындан кажан-даа башкаланмас. Партийжи-политиктиг ажылдар областың мал ажылында, картофель болгаш ногаалар бүдүрүлгелеринде шыдажыр аргажок хожудаашкыннарны эң-не кыска хуусаада узуткаарынче, колхоз бүдүрүлгезиниң шиитпирлиг күштери болур МТС-тер ажылын экижидеринче угланган турар ужурлуг.

Кол сорулга болза, СЭКП райкомнарының, райкүүскомнарның талазындан МТС-терниң, колхозтарның болгаш совхозтарның удуртур ажылдакчыларының мергежилин болгаш политиктиг деңнелин бедидери, оларның ажылынга доктаамал дузалаары болур. Көдээ ажыл-агыйда соңгаарлатынмас сорулгаларның чедиишкинниг боттаныышкынын ол ажылды херек кырында шимчедип чорудуп турар кижилер-биле, кадрлар-биле ажылдың байдалы шиитпирлээр дээрзин бичии-даа уттуп болбас. Ындыг төлээде, партийжи ажылдакчылар боттарының удуртукчу ажылын көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинче чоокшуладыр, ону удуртурунуң херээнге бюрократизмни, эренгейлээшкинни болдура бээр чоруктан шуут чайлаар херек. Партийжи ажыл—дириг, чогаадыкчы ажыл болур. Партийжи удуртукчу бүрүзү чер-черге, планнар күүселдезиниң салым-чаяаны шиитпирлетинип турар черлерге үргүлчү баар хүлээлгелиг. Көдээ ажыл-агыйның харыысалгалыг участоктарынга кадрларны шын тургузар, оларның техниктиг болгаш политиктиг өзүлдезин хүн бүрү бедидер дугайында сагыш салыышкыны партия организацияларының кичээнгейиниң төвүнге турар ужурлуг.

Партияның кыйгырыы-биле областың МТС-теринде болгаш колхозтарында ажылче хөй-хөй тускай эртемниглер чоруткан. Ам оларның ортузунга партия организациялары организастыг болгаш тайылбыр массалыг ажылды күштелдирер херек.

СЭКП-ниң Кызыл хооркому хоорайда көдээ ажыл-агый талазы-биле тускай эртемниглер болгаш мергежилдиглер хөй деп санап турар, а хооркомнуң бо дугайында чоруткан боттуг ажылы ам-даа эки көзүлбейн турар. Кызыл районнуң колхозтарын шефке алган хоорайның албан, бүдүрүлге черлериниң хөй кезии колхозчулар ортузунга масса-политиктиг болгаш культура-чырыдыышкынныг ажылдарны чорудар талазы-биле дузаламчыны ам-даа экижитпээннер.

Көдээ ажыл-агыйның мурнунга партияның болгаш чазактың салган сорулгаларын шиитпирлээринге коммунистернин, комсомолчу-аныяктарның, колхозчу херээженнерниң, МТС-тернин, совхозтарның болгаш колхозтарның партийжи база партия кежигүнү эвес активчилериниң, профэвилел организацияларының ролю улуг. Чүгле оларның күш-ажылчы көдүрлүүшкүнү, чогаадыкчы болгаш организакчы боттуг ажылы көдээ ажыл-агыйның бүгү талалыг хөгжүлдезин эң кыска хуусаада хандырар, ооң орулгаларын бедидер.

Улуг-Хем районнуң Калинин аттыг колхозта, «ҮТКА-ның 25 чыл ою» совхозта херээженнер чөвүлелдери дыка үр үеде багай ажылдап турарлар. Чөөн-Хемчик районнуң мурнакчы колхозу болуп турар «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң төвүнге профэвилел организациязы мынчага чедир тургустунмаан. Мындыг фактыларга моон соңгаар эптежир аргажок. Тереэн чурттуң экономиказының болгаш культуразының улам ынайгы хөгжүлдезиниң чечектелиишкини дээш хөй-ниитичи ажылга, көдээ ажыл-агый эртемин болгаш техниказын шиңгээдип алырынга, кызымаккай күш-ажылга ажылчы херээженнер, аныяк оолдар, кыстар үлегержи болуп, туруштуг болгаш дидим демисежир ужурлуг. Көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң чогаадыкчы ажылын углап баштаар төлээде, МТС-тернин, совхозтарның болгаш колхозтарның партия организациялары боттарының удуртукчу аргалыын, бүгү коммунистернин авангардылыг ролюн бедидер хүлээлгелиг.

Көдээ ажыл-агыйның келир чылынга организастыг белеткел болза, ам соңгаарлатынмас сорулга апарган. Тракторлар септелгезин чорудары, тракторлар бригадаларынга четчир механизатор кадрларлыг болурун хандырары, кывар үүлдү сөөртүү, үрезиннерни долузу-биле белеткээри болгаш часкы хову ажылдарын чедиишкинниг чорударының өске-даа бүгү айтырыгларын баш бурунгаар шиитпирлээри партия, совет, көдээ ажыл-агый органнарының кичээнгейиниң төвүнде турар ужурлуг.

Мал ажылының база эң харыысалгалыг үези келген. Малдың кыштагладыышкынын чедиишкинниг эрттирери, бүгү улуг болгаш биче малдарны кыштың айыылындан менди камгалаары болза, мал ажылының хөгжүлдезиниң күрүне планын күүседиринге шиитпирлиг ужур-дузалыг.

СЭКП райкомнары болгаш партия эге организациялары көдээниң ажылчы чоннарының ортузунга партийжи-политиктиг ажылдарны күштелдирбишаан, ону ажыл-агыйжы сорулгалар-биле шын холбаштырып тургаш, калбак массаларның идепкейин, партийжи болгаш ажыл-агыйжы кадрларның ажылга организакчы чоруун, инициативазын улам бедик көдүрүп, социалистиг чарышты калбартып, областың көдээ ажыл-агыйының дүрген темпиниг хөгжүлдезин хандырып шыдаар.

Социалистиг чарыш калбарып турар

Шагаан-Арыгда үлетпүр комбинады октябрь айның бүдүрүлге планын 108 хуу күүседкен. Дааранып салбыр (мастери эш Д. Отев) 150 хуу, кидис идик салбыры (мастери эш Шаклейн) 101 хуу күүседип, мурнакчы ажылдаанныр.

Комбинаттың дааранып салбырының даараныкчызы эш М. Маркелова онаалгазын 115 хуу, столяр эш Т. Санчай—150 хуу күүседип, социалистиг чарыштың тиилекчилери болганнар.

Комбинаттың ажылчын, албан-хаакчыттары ажылчы чоннуң өзүп турар калбак хереглелдерин көвүдедир дээш бүдүрүлгеде социалистиг чарышка кирип турар.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

Узбек ССР. Ортаакы Азияның күрүнеңиң машина-шылгалда станциязының дуржулга шөлдеринде хөвең ажаап алыр ийи одуруглуг боду чоруур «СХС—1,4» деп машинаның шылгалдазын чорудуп турар. Чаа агрегат кандыг-даа хүннерде ажылдап болур болгаш шыкдаа хөвеңни ажаап ап болур. Ук машина ажыл хүнүнде 2,5 гектар черниң хөвеңин чыып алыр.

Чурукта: чаа машина.

Чуруу **В. Лейннин.**

СЭТА-ның пресслишези.

Механизаторларның суурлары

АЛМА-АТА. Машина-трактор болгаш машина мал ажылының станцияларының чаагайжыдыр туттунган чаа суурларының тудуушкуннары Казахстанда эгелээн. Суур бүрүзүнге чаңгыс квартиралыг беш бажыңнарны, ийи квартиралыг 20 бажыңнарны, ийи каът ниити чурттала черлерин, клубту, уруглар садын, яслини, чунар бажыңны болгаш культура-амыдыралдың өске-даа албан черлерин туткан турар. Суурлар телефоннуг болгаш радиолуг болур. Оларның чанында ногаанчыдылга 7 муң дөрбелчин метр ажыг черге турар.

Алма-Ата областың Талгарская МТС баштайгы ийи квартиралыг чурттала быжыңын ажыглалга киирген. Өске-даа МТС-терниң болгаш ММС-терниң суурларында 1115 дөрбелчин метр ниити чурттала шөлдүг 18 бажыңнарны ажыглалда киирген.

Келир чылын суурлар тудуушкуну республиканың 76 МТС-теринге болгаш ММС-теринге калбарар.

(СЭТА).

Даг хемнеринде көдээ ГЭС-тер

ОШ. Киргизияның мурнуу үүгүнде Алайның сыындан баткан Акбура хемде улуг электри станциязының тудуушкуну эгелээн. Ол, чиик үнелиг энергиязы-биле 13 колхозтарны, ийи районнарны хандырар.

Областың даглардан баткан бичии хемнеринде электри станцияларының тудуушкунун чорудуп турар. Көдээ ГЭС-терниң ниити күүү-шыдалы дайын мурнундагы 1940 чылдың деңнелинден 12 катап өскен.

(СЭТА).

Чонга бараанныр

ҚЫЛЫГЛАРНЫҢ ЧАА ХЕВИРЛЕРИ

ҚАРАГАНДА. Областың чурт үлетпүрү улустуң хереглел бараанныың бүдүрүлгезин улгатырып турар. Караганданың үлетпүр комбинады демир оруннарын, бажың херекселдериниң, кидис идиктернин, белен платьелерни уран-чүүл кылыгларын, уруглар ойнаар чүүлдерни, бажың херекселиниң янзы-бүрү хевирлерин массалыг бүдүрүп үндүрерин шиңгээдип алган.

Областың чурт үлетпүрүнүң ыяш ажылдап кылыр комбинадының кылып үндүрүп турары ном шкафтары, диваннары, столдары улуу-биле ажыглатынып турар. Мында чайырлыг баштыг оруннарны бүдүрүп үндүрериниң талазы-биле чаа цехтиң дериг-херекселдерин дерип дооскан. Бүдүрүлгениң коллективи чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен.

Кировскиниң үлетпүр комбинадының ажылдакчылары кидис кылырын шиңгээдип алганнар. Колхозтарның, совхозтарның болгаш МТС-терниң чагыгларын ёзугаар кыварчүүл кадагалаар цистерналарны болгаш демир доскаарларны кылып эгелээн.

Балхаш хоорайның үлетпүр комбинадында уруглар ойнаар чүүлдерниң цехи ажытынган.

Областың чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелери эрткен чылдан 4,5 миллион хөй рубльдиң калбак хереглелдиң бараанныр кылып үндүрген.

НОГАА БОЛГАШ КАТ-ЧИМИС КОНСЕРВЫЛАРЫ

ВИЛЬНЮС. Литваның чимис-ногаа бүдүрүлгелери кат-чимистиг болгаш ногаалар консервыларының бүдүрүлгезин улгатырып турар. Эрткен чылга бодааргa ийи катап хөй консервыларны чыл эгезинден бээр бүдүрүп үндүрген. Продукцияның ассортиментизи дыка калбарган. Концентраттыг мүннерниң, курсаг кисельдин, кат-чимис чулуктарын, мариновалаан ногааларның болгаш кат-чимистериниң бүдүрүлгезин экижиткен.

БАЛЫК КОНСЕРВЫЛАРЫ

ПРИМОРСК. (Ленинград областа). Приморьениң балык комбинадының ажылчыннары инженерлер болгаш техниктер-биле кады ажылдап турган бүдүрүлгениң чамдык ажылдарын болбаазырангайжытканнар. Балык кадырар болгаш консервылаар цехтериниң күчүзүн үш катап улгатырганнар.

Комбинаттың коллективи чыл программазын күүсеткен. 1952 чылга бодааргa чартык миллион хөй банк консервыларны бүдүрүп үндүрген. Чыл төнчүзүнге чедир 400 мундан эвээш эвес консервыларны немей кылган турар.

(СЭТА).

Чаа кино

ЛЕНИНГРАД. Кинохроникаларның Ленинград студиязы ССРЭ-ниң кол астрономия обсерваториязынга алдар болдурган «Пулковонуң катап төрүтүнгени» деп кинону үндүрген.

Ук кинода Ада-чурттуң Улуг дайынының соонда Пулковонуң бедиктеринде обсерваторияның катап тургустунганының дугайын көргүскен. Оон ыңай ол кино Пулковонуң астрономнарының дүнеки дээрни шинчилеп турарының дугайын көргүскен.

(СЭТА).

Горький. Горькийниң филармониязында кышкы концерт сезону ажытынган.

Чурукта: пианистерниң Бүгү-эвилелдиң болгаш Бүгү-делегейниң конкурстарының лауреады пианист Тамара Гусеваның бирги концертте ойнап олурары.

Чуруу **П. Вознесенскийнин.**

СЭТА-ның пресслишези.

Садтар өзүп турар

ФРУНЗЕ. Киргизияның садчылары кат-чимистиг ыяштарның олуртулгазын чорудуп турар. Дуржулганың көргүскени садтарның шак ындыг орай олуртуушкуну үүштерниң эки шыдамыкырын хандырган. Чыл төнчүзүнге чедир Оштуң Чуй шынаазынга, Джалал-Абадск болгаш өске-даа областарда кат-чимистиг ыяштар болгаш виноград олуртулгазы 500 гектар чедир калбарар.

Фрунзе хоорайның кыдыында 18 гектар дуржулга-көргүзүглүг садты кылып турар. Ол мурнакчы сад болгаш виноград ажылдарының республика школазы болур.

Эртемденнериң сүмезин ёзугаар Киргизияның колхозчу садчылары бедик дүжүт алырынга ужур-дузалыг кат-чимистиг ыяштарның шык базырып суггарар аргазын практикалап турарлар.

(СЭТА).

Смоленск областың МТС-теринде

СМОЛЕНСК. Областың МТС-теринде чаңгыс-аай мастерскаяларның элээн каш он тудуглары туттунган. Бо чылын оларга электрификацияның болгаш теплофикацияның талазы-биле дыка ажылдарны кылыр.

Чыл эгезинден бээр чаа туттунган 12 чаа мастерскаяларны электрижиткен. Мастерская бүрүзүнде 15—20 моторларны тургускан. Оон-биле кады чурттаганың болгаш культура-амыдыралдың тудуглары чырык алыр.

15 МТС-терниң мастерскаялары теплофикациялатынган. Тос мастерскаяларны төп одалга-биле хандырар кылдыр кылган. Бо ажылды Смоленскиниң тудугжулары, а ол ышкаш моторларны капитал септелгеге киирериниң районнар аразының мастерскаязында чорудуп турар.

(СЭТА).

Ленинградтың № 1 дааранылга фабриказы чыл эгезинден бээр 1.500 пальтоларны болгаш костюмнерни пландан ажыр даарап кылган.

Чурукта: оол улустуң кыжын кедер пальтоларын болгаш чолдак пальтоларын даараар чер. Мурнуку одуругда—техниктиг хыналда салбырының контролёру М. Д. Петрова.

Чуруу **М. Блохиннин.** СЭТА-ның пресслишези.

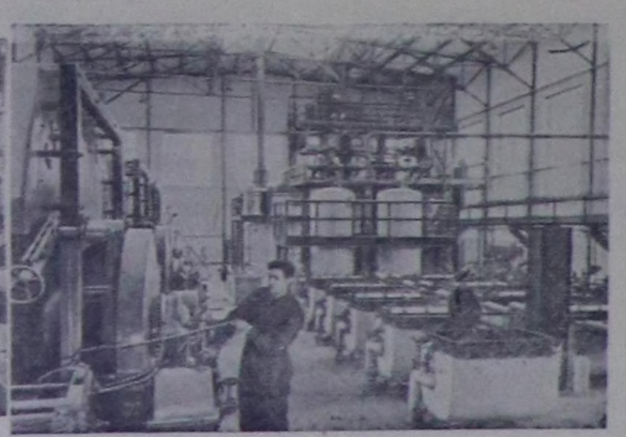

Воронеж областа Перелешинскиниң чигир заводун тудуп турар. Ол завод хонукта 1.500 центнер хоюг чигирни болгаш 2.000 центнер бүдүн чигирни кылыр.

Чурукта: слесарь-монтажник И. Н. Сопов. Ол нормазын 180 хуу чедир күүседип турар.

Чуруу **А. Зениннин.** СЭТА-ның пресслишези.

Кыштаглаашкын эки чоруп турар

ХАНДАГАЙТЫ. **(Радио-биле).** Өвүр районнуң Саглыда «Кызыл тук» колхозтуң малчыннары колхозтуң ниитилештирген мыйыстыг бода малының 7, шээр малының 12 кыштагларын септеп дооскан. Оон ыңай, 122 тонна ажыг сигенни, кыштаанда 8 тонна сигенни, мал адаанга урар кургаг өдекти чогуур үезинде белеткеп алган.

Чер болгандан

«Большевик» колхозтуң кышка белеткели Барыын-Хемчик районда дээре болуп, 2500 ажыг шээр малдың 8 кыштагларының, сүт-бараан фермазының бүгү кажааларының септелгезин күзүн-не доозуп алган. Чаа кажаалар немей тударынга колхозтуң эш Аракчаага удурткан бригадазы ак-сеткилдиг ажылдаан.

* * *

Өвүр районда «Совет Тыванын беш чылы» колхозтуң кадарчызы Бады сөөлгү үш айларда безин 376 күш-хүн, бызаңчы Идам-оол 296 күш-хүн ажылдап алган.

* * *

Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчу малчыннары зоотехния эртемин өөренип турар. Зоотехник эш Даваалаңның башкылап турары 16 дыңнакчылыг курстуң кичээли доктаамал болуп, ында малчыннар улуг сонуургалдыг өөренип турар.

* * *

«Өөк» совхозтуң кадарчызы Баскажыктың ады Бии-Хем районнуң малчыннарында сураглыг, областың хүндүлел самбыразында база кирген. Ол 790 баш хайнак мериностар кадарып турар. Чайгы, күскү одарларны чөп ажыглаанындан ооң хою шупту ортумактан өрү семис.

* * *

Каа-Хем районда «Октябрьның 14 чылы» көдээ ажыл-агый артели даар күчүлүг пилорамазын ажыглалда киирген. Оон дилдирген янзы-бүрү манзалары чурттала бажыңнарында болгаш бүдүрүлге, культура тудугларында баштайгы хүннерден-не ажыглатынып эгелей берген.

* * *

Бии-Хем районда «Тиилелге» колхозтуң баштаар чери бо чылын агротехника курзун организастаан. Курстуң баштайгы беш кичээлдеринге СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалын өөренген.

* * *

Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Тайга эге школазында хлеб быжырыкчызы Канзакай ол ажылында ам беш чыл болган. Оон быжырган хлебиниң шынары эки, ол чүгле хлеб быжырарынга эвес, оон-биле кады нарын чемнер кылырынга база мергежээн.

Хууда библиотекаларга

Облпрокуратурада комсомолчу эш Е. Миронова ном садыглаашкынының эрткен айында бодунуң инициативазы-биле коллективтиг комсомолчуларынга политиктиг болгаш чечен-чогаал номнарын 600 рубль түңге садып тараткан.

Комсомолчулар эштер Н. Барышев, Я. Машталер, И. Сколовский олар улуг орус чогаалчылар—Н. В. Гогольдуң, А. М. Горькийниң болгаш совет чогаалчыларның хөй санныг номнары-биле боттарының хууда библиотекаларын чегчелеп долдурганнар.

Колхозчу малчын

Бай-Тайга районнуң Молотов аттыг колхозтуң мурнакчы малчыны эш Түлүштүң чедиишкиннери көвүдээн. Бо чылын 181 хойдан 203 хураганнарны ол камгалап алган. Оон күзег, кыштаг, чазаг черлериниң де кажаалары шуптуг эки шынарыг. Кол кыштаанда 8 тонна сигенни, мал адаанга урар кургаг өдекти чогуур үезинде белеткеп алган.

Редакция: Кызыл, Ленин ат., 36. Телефон: редактор — 2-15-41, ажылчылар — 2-15-42, 2-15-43, 2-15-44, 2-15-45, 2-15-46.

Областың колхозтар даргаларының чөвүлел хуралы

Чурукта: Чөвүлел хуралдың киржикчилери (солагай талазындан оң талазынче) Танды районнуң Будённый аттыг колхозтуң бызаа ажаакчызы **А. Барадулина;** Тожу районнуң „Май 1" колхозта мал сүрүкчүзү **К. Семчаан;** Каа-Хем районнуң „Большевик" колхозта партия эге организациязының секретары **У. Евзак;** Каа-Хем МТС-тің тракторизи **У. Руковицын;** Эрзин районнуң „Чаа орук" колхозта чылгы кадарчызы **Д. Кашка;** Каа-Хем районнуң „Большевик" колхозтуң даргазы **Поздерин;** Кызыл районнуң Чкалов аттыг колхозта сад өстүрүкчүзү **Праведников.**

Чуруу **С. Феоктистовтуу.**

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын күүседир талазы-биле областың колхозтарының сорулгаларының дугайында

Область Совединиң күүскомунуң даргазы эш А. М. Чимбаның илеткелинден

Чоокта чаа областың колхозтар даргаларының көдээ ажыл-агыының мурнакчылары-оне кады чөвүлел хуралы болуп эрткен. «СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын күүседир талазы-оне областың колхозтарының сорулгаларының дугайында» илеткелди болкүүкомнуң даргазы эш **Чимба** кылган.

Көдээ ажыл-агыының бүгү адырларының күштүг көдүрүүшкүнүн чедип алыр, чоокку 2—3 чылдарда чүртка аъш-чем продуктуларының элбекшилин тургузуп, оң-оне кадыр колхозчу тараачыннарның материалдыг чаагай ойнадалын улам экижидер дугайында партииның болгаш өскүү совет улустуң мурнунга СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму эң чугула сорулганы салган—деп, эш Чимба илеткелиниң эгезинге чугаалавышаан, областың көдээ ажыл-агыының бандалын, бар турар улуг четпестерни болгаш пленумнуң төөгүлүг доктаалын амыдыралга боттандырарының хемчеглерин чугаалаан.

Ниитиниң мал ажылын дүрген хөгжүдери чугула ужур-дузалыг. Сөөлгү 5 чылдың дургузында областың колхозтарында ниитиниң малының баш саны көвүдээн болзаа, мыныстыг оода малдың иштинде төрүүр инектерниң саны эвээш болушаан турар. 13 районнар хой, хаван, куш өстүрериниң планын күүсетпээннер.

Мал ажылының продуктулуу куду болуп турарындан колхозтарның орулгалары өрүлевейн турар. Колхозтар саар инектен ортумаа-биле чүгле 440 кг. сүт саап, хойдан эвээш дүк кыргып ап турар. Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозтуң саанчылары эштер Пестова, Коптева олар оо чылдың 10 аналының дургузунда боттарынга быжыглаан инек бүрүзүнден 1700 литр ажыг сүт саап алган чорук, чамдык удуртукчуларның малдың продуктулуушун чавызы чүгле оң уксаазындан болуп турар дээр шын эвес тайылбырынга боттуг харыы болур.

Мал ажылында четчир санныг быжыг чем суур тургустунмайн турар. Бисте өөдүүн чемнер болгаш одарлар ам үеде мал ажылынга кол чем суур болуп турар болза-даа, районнарның хөй кезиинде оларны шын болгаш бүрүн ажыглаарынче кичээнгей салбайн турар. Сиген белеткелиниң планын күүсетпейн турган-ла чамдык колхозтар (Сүт-Хөлде Калинин аттыг болгаш өскедаа) дыка хөй га черлерниң саванын өртедипкен болгаш сүттүг малга эң үнелиг шыктыг чем болур силосту үнелеп көрбейн турар.

Малды чемнер, кажаалар-биле эки хандырбайн, зооветеринария хандырылгазын багай боттандырып турарының түннелинде малдың хорамча-когаралы, төрүүр малдың кызыраашкыны улуг болуп турар. Инектериниң кызыраар чоруу Каа-Хем, Тес-Хем, Сүт-Хөл районнарның колхозтарында кончуг хөй болуп турар.

Ниитиниң мал ажылы көдээ ажыл-агыының эң нарын, чугула адыры болуп, хүн-бүрүнүң кичээнгейин болгаш мергежилдиг удуртулганы негеп турар. Ындыг турбуже, колхозтарының даргалары, көдээ ажыл-агыының тускай эртемниглери ону кыры-биле удуртуп турар.

Кандыг-даа ажылдың чедиишкиниг болурун кижилер, кадрлар шиитпирлээри билдингир. Мал ажылының фермаларын мурнакчы кижилернин иштинден мергежилдиг кадрлар-биле быжыглаары — бирги чергениң сорулгазы. Ындыг турбуже, мал ажылдакчыларының, ылангыя хойжуларның, чылгычыларның дугайында чогуур кичээнгей салдынмайн, оларны таарымчалыг чүрттелга-биле, чылыг хеп-биле хандырбайн турар. Чамдык хойжулар болгаш чылгычылар одарда малын каггаш, ырак колхоз төвүнче продукту алыры-биле ороуур ужурга таваржып турары хаая эвес.

Колхозтарның чамдык удуртукчулары колхозчуларның хууда өнчүзүнде малынче кичээнгейни кошкадып, колхозчу өреге бүрүзү артель Уставында көрдүнген норма ёзугаар малды өстүрзүн дээш чогуур сагыш салбайн турар. Ылангыя колхозчу өрегелер саар инектиг болуп алыр дугайында СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң айтышкыны колхозтарда күүсетинмейн турар. Инектериниң баш санының бот-дензизин 40 хуу чедирер, малдың продуктулуун бедидер, үрелел ажылын экижидер, эдержилге кампаниязын организастыг чорудар, мал кыштагладышкынын үлегерлиг эрттирер, мал кажаларының тудуушкунун болгаш септелгезин дүрген доозар, чаа тудуушкунга ыяш сөөртүлгезин эки организастаар, мал чемнерин шыңгыы учётка ап, оларны кыштагларже чоокшуладып чедирер, сезоннуг одарларны тус-тус бөлүк малдарга хуваап быжыглаар, одар эзлештирилгезин болгаш хүннүң одарладыышкын чурумун доктаадып чорудар, мал чемнериниң тарылгазын калбартыр, сиген кезер черлерни болгаш одарларны сайзырадыр, ылангыя суггаттыг сиген шөлдерни оңза көвүдедир, фермаларны белеткелдиг кадрлар-биле быжыглаар, оларның ортузунга социалистиг чаруны калбартыр, база мурнакчы дуржулганы практикага нептередип ажыглаар, зоотехниктиг билиглерни чедип алыр болгаш ниитиниң мал ажылының хөгжүлдезинде соңгаарладып болбас өске-даа сорулгаларже чөвүлел хуралдың киржикчилериниң кичээнгейин кошкадырган.

Чер ажылының талазы-биле ап көөрге, бистиң область тараа культураларының тарылгазын калбартып, оларның дүжүттүүн бедидерин хандырып шыдаар байлак техника-биле хандыртынып турар—деп эш Чимба илеткелинге оон ыңай чугааллан.

Улуг-Хем районда Киров аттыг, «Күш-ажылдың хосту», Каа-Хем районда «Тиилелге» болгаш өскедаа чамдык колхозтар техниканы болгаш агротехниканы чедиишкиниг ажыглап тургаш, чыл бүрү байлак дүжүттү өстүрүп ап турар. Ындыг болза-даа, Чаа-Хөл, Өөвүр, Кызыл болгаш өске-даа чамдык районнарның колхозтары бүгү-ле агротехниктиг хемчеглерни сагыйын, сорттулуг эвес үрезиннер-биле тарып, суггаттыг черлерни каггаш, курраг черлерже шилчип турарының чылдагаанындан бо чылын кончуг куду дүжүттү алганнар.

Келир чылдың тарылгазынга белеткел ажылдары кайы-даа районнарда шыдажыр аргажок багай чорупп турарын демдеглевишаан, ам бүгү тарылга шөлүнге четчир эки ынарлыг үрезиннерни дүрген уруп алырынче шиитпирлиг хемчеглерни алыр. Тес-Хем, Терезин, Хорум-Даг болгаш өске-даа суггарылга бугаларын долу күчүзү-биле ажыглаар база ажыглалга киреринге белеткээр, суггаттыг черлерни оңза калбартыр, 1800 га шөлге чаа суггарылга системазын чорудар, бүгү-ле черлерге удобрениелерни калбаа-биле ажыглаарынче кирер деп илеткелчи саналдаан.

Колхозтарның чер тургузуушкунунуң айтырыгларында, тарылга эзлештирилгезинде, ылангыя картофель болгаш ногаалар бүдүрүлгезинде оңза хожудаашкынны узуткаар дугайында колхозтарның мурнунда улуг сорулгалар туруп турар. Областа бо культураларны чедир үнелевейн турарындан колхозтарның тарылга шөлүнде оларның бот-дензизи кончуг эвээш болгаш дүжүдү дендии куду, харын 30 ажыг колхозтар оларны өстүрбейн турар. Картофель болгаш ногааларның тарылга шөлүн калбартыры, механизасчыткан ажаалданы чорудар арганы, оларның дүжүдүн бедидерин хандырар олуртулганың дөрбелчинуяланчак аргазын практикага ажыглаары эргежок чугула.

Кызыл районнуң колхозтары база хоорайлар, районнар төптерин, ажылчын суурларны долгандыр турар колхозтар ажылчы чоннарны картофель, ногаалар болгаш сүт продуктулары-биле хандырар сорулганы, оон ыңай областа, ылангыя артык таарымчалыг байдалдарлыг Каа-Хем, Кызыл болгаш өске-даа районнарга кат-чимистиг сад ажылын хөгжүдер айтырыгны бүгү хемчег-биле көдүрер ужурлуг.

Колхозтарны организас, ажылагый талазы-биле быжыдары эң чугула айтырыг. Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхоз сөөлгү үш чылдың дургузунда бодунуң акша орулгазын ийи чартык катап көвүдеткен, күрүне-биле бүрүн санашкан, четчир үрезиннерни уруп алган, малга чылыг болгаш тодуг кыштаглаашкынны белеткээн, электростанциязын тудуп турар. Чыл бүрү багай эвес дүжүттү ап, 1952 чылда бир күш-хүнүнге 6 килограмм тараа, акша-биле 2 рубль тывыскан.

Оон-биле чергелештир ниитиниң ажыл-агыын быжыглап, өстүрериниң бар турар аргаларын ажыглавайн турарының фактылары бар болуп турар. Хөй-хөй колхозтарда, ылангыя Барыын-Хемчик районнуң колхозтарында ниитиниң бүдүрүлгезинге колхозчуларның киржилгези дыка багай болуп турар. Ажылдатынган күш-хүннериниң үчёду чоокка колхозчуларга аванс тыпсыр шын эвес практика сөөлгү үеге чедир улаштылавышаан, ол чорук күш ажылдың сагылга-чурумун кошкадып турар. Улуг-Хем районнуң Сталин аттыг болгаш Маленков аттыг колхозтарында сөөлгү 3—4 айларның күш-хүннерин саначаан, Сүт-Хөл районнуң колхозтарында августан бээр колхозчуларның күш-ажыл дептерлеринге ажылды демдеглевээн чижектиг фактылар-биле канчан-даа эптежип болбас. Оон ыңай көдээ ажыл-агыы артелиниң Уставын үреп, ниитиниң хөрсүгизин саачыгдап төтчеглээр, хөй өре кылыр чоруктар-биле демиселди күштелдирер.

Областың машина-трактор станцияларының ролюнуң болгаш ажылының дугайын илеткелчи тодаргай чугаалаан. Бо чылын бүгү көдээ ажыл-агыы ажылдарының 80 ажыг хуузу МТС-териниң күжү-биле чорутунган. Ынчалза-даа МТС-териниң ажылында четпестер хөй. Тес-Хем МТС трактор ажылдарының планын чүгле 75 хуу күүсеткен, агротехниктиг хуусааларны үреп турган. Чадаана МТС агротехника талазы-биле үрээшкиннерни болдуруп турган, мал ажылынга механизацияны чорутпайн, быжыг чем суур тургузарынга, мал кажааларының тудуушкунунга дузалашпайн турар. Бо дугайында харысалга хамыктың мурнунда МТС директорларынга онаажыр, оон-биле кады МТС-биле керээзинде көрдүнген хүлээлгелерин күүсетпейн турар чамдык колхозтарның удуртукчулары база улуг буруулуг болур.

Механизатор кадрлар-биле ажыл кончуг четпес, ажылга доктаавас чорук улуг болуп турар. Чижээ, бо чылын Сүт-Хөл МТС-тин бир торунга 8 механизаторлар солушкан. Ындыг чорук кадрларның мергежилин бедитпес болгаш ажылдың бүдүрүкчүлүүн кудуладыр.

Чоокку ийи чылда обласка 6 чаа машина-трактор мастерскияларын, тракторларга 10 гаражтарны, комбайннар кадагалаарынга 12 сарайларны тудары, сес МТС-терге төп одалганы, суг дамчыдылгазын дерип тургузары төлевилетинип турар.

Механизаторларга таарымчалыг байдалдарны тургузар талазы-биле улуг ажыл чорутунуп турар. Ийи квартиралыг 48, чаңгыс квартиралыг 72 чүрттелга бажыңнарын, трактористерге 8 ниити чүрттелга бажыңнарын, 8 чунар-бажыңнарны болгаш өске-даа тудугларны кылыр деп төлевилеп турар.

Механизаторларның хүлээлгези—бодунуң ажылын шыңгыы экижидери, улуг күш кирер ажылдарны механизастаарын күштелдирери, колхозтарның мурнунга боттарының хүлээлгелерин өй-шаанда күүседирин хандырары болур.

Ниитиниң мал ажылының хөгжүлдезиниң херээнге МТС-териниң киржилге чок чоруун узуткаар өй келген. Сиген ажаап алышкынының механизациязының деннелин 55 хуу, а сараатташкынны 50 хуу чедирер

Областың колхозтар даргаларының чөвүлел хуралы

САНАЛ ШҮГҮМЧҮЛЕЛДЕРДЕН

(Уланчызы).

Бистиң областың колхозтарында картофель болгаш ногаалар тарылгазын чедир үнелевейн турар чорукту чөвүлел хуралдың киржикчилери буруу шапкан болгаш партияның айтыышкынын ёзугаар, мурнакчы колхозтарның үлегери-биле ол ажылды бүгү черлерге нептередирин айытканнар.

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозта эш **Санчижаптың** чугаалааны болза, ол колхоз келир чылдың ногаа, сад тарыыр черлеринче 23 километр дурттуг суггарылга бугазын казып үндүрген. Картофель үрезинин колхоз четчелеп алган. Чер удобрениелээр, буга казар хүлээлгелиг ховунуң бригадазының кежигүннери, четчир транспорт болгаш өске-даа материал херекселдиг эки ажылдап турар.

Ол-ла районнуң «Большевик» колхозта эш Серенмаа баштаан ногаа бригадазы картофельдиң болгаш ногааларның келир чылгы тарылгазынга эки белеткенип турар.

Ындыг болза-даа, бистиң колхозтарывыстың хөй нуруузу ногаа ажылынче ам-даа сагыш салбайн турар. Колхозтарда картофель үрезини чок. Ногаа тарыыр черлерни удобрениелээриниң болгаш агротехниканың өске-даа хемчеглерин боттандырбайн турар.

Колхозтарга ниитиниң ногаа тарылгазындан аңгыда колхозчуларның хуузунда ногаа тарылгазын калбартырының эргежок чугулазын, картофельди дөрбелчиннеп уяландыр олуртуп тарыырын, ногааларны ирик торфтуг саваларга азырап өстүргеш, хана карактай олуртуп тарыырын база ногааның эрте быжар сорттарын парниктер деп шилдиг тускай азырал черлерге тарып доруктурарын чөвүлел хуралдың киржикчилери айытканнар.

Колхоз, совхоз болгаш чурттакчылыг чер бүрүзү чимистиг садтарны калбартыр

—Бистиң партиявыстың Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң төөгүлүг доктаалы чимистиг садтарны чуртка улам калбартырының улуг программазын айыткан. Ол төөгүлүг доктаал чурттуң бүгү садчыларынга, ылаңгыя Кызыл хоорай чоогунуң колхозу—Чкалов аттыг көдээ ажыл-агый артелинге сад ажылын сайзырадыр дээш үш чыл иштинде тулчуп келген меңээ төттүнмес чаа күштү немеп берген—деп эш **Праведников** чугаалаан.

Ол колхозка эш Праведников 1949 чылда киргеш, Минусинский районнуң дуржулга станциязындан чимистиг ыяштарның элээн каш үрезин-дөстерин (яблоняларны болгаш өске-даа чимистиг чаш ыяштарны) эккеп, үш гектар черге олурткан.

—Бо үш гектар садтың салым-чолу дээш чүткүлдүг демиселди үш чыл иштинде чорудуп келдим—деп, ол үргүлчүлеп чугаалаан.

—Меңээ колхозтан, район, область органнарындан кым-даа дуза көргүспейн турган. Чамдык кижилер, ажылды үнелеп деткииринiң улуу, харын аңаа шаптык каъдып, садче мал-маганын киирип турдулар. Үш чыл дургузунда үнген күштү, кылган ажылымны октаар аргам чок болган. Партия обкомунга чедир чаргылдашкаш, ол ажылды көдээ ажыл-агый органнарындан үнелеп көөрүн чүгле энир чылын чедип алган мен, ынчалза-даа херек кырында тодаргай дузаны олар ам-даа көргүспейн турарлар.

1949 чылда олурткан сад бодунуң баштайгы чимизин бо чылын берип эгелээн. Бо чылын алдынган яблоколарның бир борбаа-ла 30-ден 250 грамм чедир дензилиг аңгы-аңгы сорттарлыг болган. Тываның кайыдаа районунга, хамык-ла колхозтарынга чимистиг садтарны өстүрер бис. Колхоз бүрүзүнге чимистиг садтарны өстүрерин чедип алыр төлээде, сад өстүрериңге ажылдаар кижилерниң курзун эрттирер херек.

Чкалов аттыг колхозтуң садынга келир чылын 260 ранеткалар дөстерин, 120 ажыг бөлүк кат сыптарын олуртур бис. Оон ынай экижидип сайзыраткан честеккаттарны база тарыыр бис. Грушаларны, сливкаларны, антоновка деп чаагай амданныг яблоколарны колхозувус садынга өстүрүп үндүрер бис—деп, ол чугаазын түннээн.

Эш Праведниковтуң саналын Чадаананың Дуржулга станциязының эртем ажылдакчызы эш **Казанцева** изии-биле деткээн. Ооң чугаалааны болза:

—Бистиң обласка чимистиг садтарны өстүрүп болур бе, азы чок бе деп айтырыг моон соңгаар туруп болбас. Ол айтырыг болур кылдыр шагда-ла шиитпирлетинген: бистиң область-биле бир дөмей агаар бойдустуг Минусинский районда сад ажылы дыка өскен. Чадаананың Дуржулга станциязының, Чкалов аттыг колхозта эш Праведниковтуң сад ажылының түннелдери ону оадыткаан.

Ам хамык ужур үдел дээрге, чимистиг сад өстүрериниң ажылы бо үеге чедир чүгле дуржулганың херээ, ийи чаңгыс кижилерниң сонуургаар ынакшылдыг херээ турган болза, ону амдан эгелээш бүгү колхозтарның ыяавыла боттандырар чугула ажылдарының бирээзи деп санааш, колхоз бүрүзүнге келир чылын оода-ла үш-үш гектарның чимистиг садын олурткаш, ооң шөлүн чыл келген тудум-на калбартыры, чаш садтарны ээ ёзу-биле ажаап азыраары болур.

Бир эвес шак ынчаар ажылдаар болзувусса, бистиң область он чыл эрткен соонда чимистерге хереглелин боду бүрүн хандыртынар апаар. Ынчан колхоз бүрүзү 20—30 гектар, район бүрүзү 200—300 гектар чигир-чимистиг садтарлыг болу бээр, а область Совет Эвилелиниң калбак сад ажылдыг районнарының бирээзи кылдыр чечектелир.

Сад ажылының айтырыы мурнунда эрткилээн чөвүлел хуралдарга базала көдүрлүп үнүп турган. Ынчалза-даа бистиң колхозтарывыстың удуртукчулары, көдээ ажыл-агый органнарывыс садты мынчага чедир үнелеп көрбейн келгеннер. Чөөн-Хемчикте Дуржулга станциязының мырыңай-ла чанында турар колхозтар даргалары эштер Ревнюк, Мамбетов болгаш өскелер-даа садтарны чүгле аас-биле «тарып» келгеннер. Ындыг хоозун аазаашкыннардан уштунгаш, ажыл-херекче ылаптыг кирерин сентябрь Пленуму бистен негээн.

Ам сорулга болза, чимистиг эрги ыяштарны катап тургузары, садтарның массалыг чаа тарылгазын бүгү черлерге калбартыры болур. Ол сорулганы боттандырарда, бирги ээлчегде, сад болгаш ногаа ажылынга ажылдаар колхозчуларны область төвүнге чыггаш, эш Праведниковтуң үстүнде саналын ёзугаар оларны 2—3 ай иштинде өөредир херек. Олар чимистерниң сорттарын, ажык-дузазын, ажаап өстүрер аргазын өөренир, картофельди дөрбелчиннеп уяландыр олуртуп тарыырының, ногааларны дөрбелчиннеп тарып олуртурунуң, оларны ажаап хайгааараарының аргаларын аңаа өөренгеш, практикага боттандырарын баштаар ужурлуг.

Колхозчу бүдүрүлгеге машина-трактор станцияларының ролюн күштелдирер

Колхозтарда бүгү көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн бүгү хемчег-биле бедидер, ниитиниң малының баш санын өстүрери-биле кады продуктулуун бедидер, ажылдап берип турар колхозтарының чер база мал ажылының ниити болгаш бараанныг продукциязын көвүдедир чорукту чедип алырының сорулгазы МТС-тер ажылдакчыларының мурнунда салдынган.

Механизаторларда салдынган онаалдалар улуг болгаш чаагай. МТС-тер колхозтарның агротехниктиг удуртулгазының төвү болуп, оларның агротехника, зоотехния болгаш ветеринария талазы-биле ажылдакчылары боттарының ажылхерээн билир тускай эртемниглер болур, колхозчу бүдүрүлгениң бүгү чорудулгаларын эки өөренип көөр, бедик дүжүттү, мал ажылының продуктулуунуң өзерин хандырарда чүнү кылза чогуурун колхозчуларга айтып берип турар херек.

Бистиң областың МТС-ториниң удуртукчулары боттарының мурнунда салдынган сорулгаларның улуг бедиин ам-даа чогууру-биле үнелеп көрбейн турар деп чөвүлел хуралдың киржикчилери чидии-биле шүгүмчүлээн. Сентябрь Пленумунуң сөөлүнде машина-трактор станцияларынга хамаарыштыр тургустунган чаа байдалды, бедик негелделерни, ажылдың хемчээлиниң улгатканын МТС-терниң директорлары амдыгаа чедир угаап көрбээн болгаш сентябрь Пленумунуң доктаалын күүседиринге ам-даа чүгле белеткенмишаан турарлар. МТС-тер көдээ ажыл-агый машиналарының, ылаңгыя тракторларның септелгезин кончуг оожум чорудуп турар. Области тракторлар септелгези ноябрь 20-де чүгле 19 хуу болуп турар. Шагаан-Арыг МТС трактор септелгезинче барык-ла эгелеп кирбээн деп областың көдээ ажыл-агый эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы эш **Иванов** чугаалаан.

—Самагалдай МТС тракторларының септелгезин багай чоруткан. Трактор бригадаларын кывар, чаар материалдар-биле четпес хандырып турганындан Эрзин районга 1953 чылдың часкы тарылгазы барык-ла бүдүн чартык ай иштинде үргүлчүлеп келген, Тес-Хем бугазының бир черин суг барбас бедик дөнче дорт казып үндүргениниң тарылганың суггарылгазы четче хандыртынмаан. Ооң ужурундан дүжүт кончуг чавыс гектар санында-ла 4—5 центнер болган—деп Эрзин районнуң «Кызыл сылдыс» колхозунуң даргазы эш **Сагаачы** бодунуң саналынга шын шүгүмчүлээн.

МТС-терниң механизатор кадрларының материалдыг болгаш культурлуг амыдыралының байдалын экижидер дээш хемчег албайн турар. Областың чаңгыс-даа МТС-инде хөй-ниитиниң чемненилге черлери болгаш эки кылдынган чунар-бажың чок болуп турар. Ам партияның болгаш чазактың шиитпирин ёзугаар трактористер, трактор бригадаларының бригадирлери болгаш оларның дузалакчылары, машинистер, оларның дузалакчылары, учётчик-заправщиктер болза МТС-терниң доктаамал ажылчыннарының санында кирип турар. Ынчангаш МТС-терде бүгү кадрларның амыдыралының материалдыг болгаш культурлуг байдалын үндезини-биле экижидери, оларны таарымчалыг бажың-баатар-биле хандырары негетинип турар деп ВЛКСМ обкомунуң секретары эш **Алдын-оол** чугаалаан.

Мурнунда МТС-терге ажылдап турган өске черлерге барган механизаторлар партияның кыйгырыып ёзугаар МТС-терде катап кирип турар. Көдээ ажыл-агыйның дыка хөй тускай эртемниглери колхозтарже болгаш МТС-терже чаа күчүлүг агыышкын-биле чоруп турарлар. Колхозтарның баштаар черлериниң болгаш МТС-тер директорларының хүндүлүг хүлээлгези болза, ол кадрларга амыдыралдың таарымчалыг байдалын тургузуп бээр, оларны чурттталганың оран-бажыңнары-биле саадал чокка хандырары болур.

Механизаторлар тракторларның, көдээ ажыл-агый машиналарының септелгезин үлегерлиг чорудары, ажыл үезинде оларның анаа турар чоруун чок кылыры, бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаары дээш демисежир.

Тракторларның, комбайннарының болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый машиналарының эң эки септелгезин, кадагалалын хандырары-биле МТС-терниң материал-техниктиг базазын дыка экижидерин партия негеп турар.

Областың көдээ ажыл-агыйын хөгжүдериниң херээнге машина-трактор станцияларының шиитпирлиг ролюн барымдаалааш, кол айтыыглар дугайында боттарының саналын берип, боттуг тодаргай хемчеглерни айтырынга киржириниң улуу, областың МТС директорлары чөвүлел хуралга санал бербээннер. Бодунуң арыг күзели-биле эвес, харын хөй-ниитиниң моральдыг албадаашкынындан өөс алыр ужурга таварышкаш, Шагаан-Арыг МТС-тин директору эш Гордей машина-трактор станцияларынга хамаарыштыр барык боттуг чүве чугаалаваан.

МТС-тер көдээ ажыл-агыйның бүгү тала-биле индустриалдыг суугу, колхозтарны күрүнеден удуртурунуң, колхозтарның чечектелиишкининiң салым-чолун шиитпирлээриниң кол күжү деп чүвени бистиң директорларывыстың медереп билириниң үези келген.

Удуртулганы ажыл-агыйның шиитпирлиг участоктарынче чоокшуладыр

Көдээ ажыл-агыйны амгы үеним негелделеринге дүүштүр удуртурун боттандырарда районнарның партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының удуртукчулары ажылхереки ёзу барымдаалавайн, харын партийжи директиваларның бедиинден көрүп удуртуп баштаар ужурлуг. Бистиң областың чамдык районнарында удуртулганың мынчага чедир болуп, хөй удаа катаптап келген чамдык чижектериниң көргүзүп турары болза, херек кырында болуп турар чоруктарны кичээнгейлиг өөренип көөрүнүң орнунга удуртулганың бир таварылгада эки, өске таварылгаларда таарымчажок биеэги ол-ла аргаларын, ол-ла хевирлерин бүгү таварылгаларга таарыштыра бээр чоруктар эвээш эвес.

Чөвүлел хуралдың киржикчилери ийикпе, азы ниити эренгей хемчеглер-биле ажып эртип болбас, а хожудаашкынны узуткаар хемчеглериниң харылзашкак бүдүн системазын ажылдап кылыры негетинер. «Тиилелге» колхоз ажыл-агый чорудулгаларының талазы-биле районнуң эң хожудангай колхозтарының бирээзи.

Ындыг турбуже, ол колхозту өске колхозтар-биле бир дөмей көргеш, удуртулганы чаңгыс-аай майык-биле боттандырып турар. Барыын-Хемчик районда удуртулга колдуунда-ла план күүседиңер деп албадал-биле, кандыг-бир ажыл-агый түннелдериниң медээлерин чыыры-биле, хожудап турар ажыл-агыйларның удуртукчуларын кончууру-биле кызыгаарлатынып келген болгаш удуртулганың ол багай аргазындан амдаа шөлүг үштүүн шыдаваан турар.

Районнуң удуртукчулары машиналыг келгеш, колхозту соңга шилин өттүр удуртуп, ажыл-агый, амыдыралдың иштинче кирбейн турарлар.

Барлык шөлү дээрге карак четпес улуг хову болгай. Ында районнуң 4 улуг колхозу база «Барлык» совхоз тараа тарып турар. Колхозтарның чериниң аразын кызыгаарлаар, арык-бугазын сайзырадыр талазы-биле район организацияларының хемчег албаан. Барлыктың кол бугазын болгаш ооң адырларын шагдагы хевээр арыглап, септевээн, харын-даа трактор-биле чара тыртырып үрегдеп турар. Ооң ужурунда суг чедишпес, дүжүт чавыс. Барлык бугазының бүгү системазын чаартып септээри—Барлык шөлүнден бедик дүжүттү алыр дээш демиселдиң кол негелдези ол.

—СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырар талазы-биле Улуг-Хем районнуң колхозтары амдаа багай ажылдап турар—деп Димитров аттыг колхозтуң даргазы эш **Сүмбүр** чугаалаан.

—Бистиң колхозтуң турар черинде чаягаар үнген сиген кезер черлер дыка эвээш. Ынчангаш бистер келир чылын сиген шөлүн калбартыры-биле чер суггарар, ооң аштал-газын чорудар, тараа суггарарынга Сенектен чаа буга казып үндүрер ажылды эгелеп турар бис.

Көдээ ажыл-агыйның күштүг көдүрлүүшкүүн хандырарда удуртулганың район звеноларындан колхозтарга боттуг дуза көргүзерин партияның Төп Комитеди негээн болгай. Ол дузаламчы колхозтарны ак-сеткилдиг, ажыл-херекти эки билир, колхоз дээш күштерин долузубиле бээринге белен кадрлар-биле хандырарынга илерээр ужурлуг. Улуг-Хем районнуң организациялары колхозтарда ажылдың харыысалгалыг участоктарынче ажыл-херекке эки хынатынмаан үзүн-баазын хевирниң улчумал кижилерин чорудуп турар. Чижээ, районнуң көдээ ажыл-агый эргелели бистиң колхозка санакчылаар кылдыр бир кижини чоруткан. Ол кижи колхозка чеде бергеш, кандыг-даа дузалыг чүве кылбайн, харын колхозтуң акша-хөрөнгизин самчыгдап, санучёдун будулдуруп кааш, үргүлчү арагалап туруп бээрге, ону ажылындан хостаткан бис.

Областың көдээ ажыл-агый эргелелинден районнуң колхозтарынга дузалажыры-биле чоруткан инструктор-бухгалтер эш Калинин бистиң колхозка келгеш, колхозтуң баштаар улустарынга безин ужурашпайн, демги арагачы санакчының бажыңынга актылар тургузуп, арагалап тургаш чоруй барган.

Колхозтарны организас, ажылагый талазы-биле быжыдар херекке суму Советтери база улуг рольдуг болур. А бистиң сумуларывыстың Советтери боттарының ажылын чүгле пособиелер тарадыры-биле кызыгаарлап турарлар. Суму Советтери боттарының кол кичээнгейин колхозчу ажыл-агыйны быжыдарынче, сентябрь Пленумунуң шиитпирлерин боттандырарынче угландырар херек. Ам хамык ужур колхозтарны удуртур талазы-биле район организацияларының ажылының стилин өскертиринде, оларның кол кичээнгейин көдээ ажыл-агыйның эң-не шиитпирлиг участоктарынче угландырары болур.

Тожу районнуң «Май 1» колхозунуң даргазы эш **Монгалбиниин** чугаалааны болза, сөөлгү ийи-үш чылдарның иштинде Тожу районнуң ажылчы чоннарының амыдыралынга улуг өскерилгелер болган. Тайгасыннарга ийи-чаңгыс болуп алгаш аңнап, көжүп чораан араттар ам колхозтарда катышкан. Амыдыралдың сууржуң хевириинче чедишкинниг шилчип кирип турар. Районнуң колхозтарының ажыл-агыйының кол угланыышкыны ам үеде анныыр болгаш мал ажылы болуп турар.

Колхозтарны организастаанының соонда районга чер ажылын хөгжүдериниң талазы-биле баштайгы дуржулгаларны кылган бис. Картофельди, капуста, огурец, редиска, согуна чижектиг ногаа культураларын тарааш, бедик дүжүттү ап болурун ол дуржулга көргүскен. Ынчалза-даа тараа культураларындан чогум чүү тарааның кандыг сортун Тожуга тарыза чедишкинниг болурул деп түннелди ам-даа үндүрүп ап шыдаваан бис. Область болгаш район органнары, ылаңгыя көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери ол дугайында боттуг хемчег албайн, биске дузалашпайн, чүгле планнарны эренгей ёзу-биле онаарынга өйлежип турар.

Тожуга чер ажылын хөгжүдерде күш-ажылды механизастаар чорук негетинип турар. Ынчангаш бирги ээлчегде олче трактордан октаза чогуур. Тракторну чер андарарындан аңгыда, тудуг материалдары сөөртүп алырынга тырттар күш кылдыр база ажыглап болур.

Районнуң онзагай байдалын алгаш көөрге, ийи малды колдады хөгжүдери таарымчалыг болуп турар. Ынчаарга ийи малдың талазыбиле тускай эртемниг кижи районда чок. Мооң ужурунда ийи ажылының тускай эртемниглерин, эмчилерин бистиң районче чорудар дугайында сагыш салза чогуур.

Тожу район аң тывыжының талазы-биле областың эң-не байлактыг району. Бистиң колхозтарывыс чыл бүрүде-ле боттарының орулгазының 70 ажыг хуузун аңнырдан болгаш балык тывыжындан ап турар. Ынчангаш бистиң колхозтарывыстың ажыл-агыйының кол угланыышкыны область органнары өөренип көргеш, Тожунуң көдээ ажыл-агый артельдерин аң, балык тывыжының артельдери кылдыр эде тургузарын шиитпирлезе чогуур.

Бистиң областың көдээ ажылагыйын удуртурда колхоз бүрүзүнүң хөгжүүрүнүң перспективтиг айтырыгларын тодарадыры, колхозтарда бүгү ажыл-херектерни боттандырарда ол перспективтиг айтырыгларны барымдаараы, кол кичээнгейни ажыл-агыйның эң-не шиитпирлиг участоктарынче салыры эргежок чугула деп чүвени чөвүлел хурал онзалап демдеглээн.

* * *

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле областың бүгү эр, херээжен колхозчуларынга, машина-трактор станцияларының ажылдакчыларынга болгаш көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге кыйгырыглыг чагааны чөвүлел хуралдың киржикчилери хүлээп алган.

Чурукта: Областың мал, чер ажылының мурнакчылары: Сүт-Хөл районнуң „Сталинчы орук" колхозта хой кадарчызы **О. Серен**, Чаа-Хөл районнуң „Малчын" колхозта хой кадарчызы **Лапчар**, Бии-Хем районнуң „Тиилелге" колхозта тудугжу **А. Лазуткин**, Бии-Хем районнуң „Кызыл сылдыс" колхозта хову ажылдакчызы **М. Содулай**, Танды районнуң „Кызыл партизан" колхозта хой кадарчызы **О. Биче-оол**, Бай-Тайга районнуң „Мурнакчы" колхозтуң даргазы **О. Ойдуп**. Молотов аттыг колхозта хой кадарчызы **М. Бюрбю**, Кызыл Чуруу **С. Феоктистовтуу**, **Г. Сиротиниин**.

Тайбыңның Бүгү-Делегей Чөвүлелиниң сессиязы

ВЕНА. Ноябрь 25-тиң эртенги хуралынга Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү профессор Нафиси (Иран) санал берген. Ол бодунуң саналынга Ортаакы болгаш Чоокку Чөөн-чүктүң улустарының хамаарышпас чорук дээш демиселиниң дугайын чугаалаан. Иранда байдалга хамаарыштыр Нафиси Иран улустуң бодунуң хосталгазы дээш, экономиктиг болгаш культурлуг депшилге дээш демиселиниң дугайын айыткан. Империалистер Иранны боттарының плацдармы кылып алырын оралдажып, Иранның бойдус байлактарын болгаш кижи күштерин ажыглаар дээш бүгү хемчеглерни ап турарлар.

Совет Эвилелинге удур угланган Иранның, Турцияның, Иракты болгаш Пакистанның аразында ам төлевилетинип турар пакта шинчилиг кандыг-бир агрессчи пактаны чарарынга Иран улус кажан-даа чөпшээрешпес деп чүвени демдегдевишаан, Нафиси: бистиң чуртувустуң айыыл чок чоруун хандырарынга Совет Эвилели чүү кылганын кажан-даа утпас бис. Совет чазак бистиң национал эрге-ажыктарывысты кезээде хүндүлеп, оларны деткип келген. Бистиң тускай хамаарышпас чоруувусту магадылап турар керээ бисти Совет Эвилели-биле холбаштырып турар деп медеглээн.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң оралакчы даргазы Габриэль Д Арбусье бодунуң саналынга барыын-герман милитаристерни чепсеглээриниң планнарынга удур Кара Африканың улустарының демиселиниң дугайын чугаалаан. Кара Африканың улустары Европа улустарыбиле тайбың кады ажылдажылга дээш, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадыры дээш, чепсегленишкинни дүжүрери дээш, бот-бодунга ажыктыг болгаш деңэргелиг чоруктуң үндезининге экономиктиг харылзааларның хөгжүлдези дээш демисежип турарын ол чугаалаан.

Улустар аразының байдалының чидигленип турар чылдагааннарының бирээзи болза, Катышкан Штаттарның Барыын Германияга кол өзээ барыын-герман вермахт болур армияны тургузарынче угланган политиказы болурун профессор Альберто Чанка (Италия) бодунуң саналынга демдеглээн.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң эң чугула сорулгазы бүгү чурттарның хөй-ниити санал-оналдарын улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадыр дээш демиселче мөөннээри болурун ол медеглээн.

Совет Эвилелиниң төлээлекчизи А. Сурковка сөс берген.

А. Сурковтуң чугаазы

Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадыр аргазын дилеп тыварынче угланган хөй-ниитиниң кандыг-даа дискуссиязынга чепсегленишкиннерни кызырары болгаш массалыг узуткаашкынның чепсектерин хоругдаары дээш демиселдиң айтырыглары канчаарга-даа тургустунуп келир демир дег логика барын сл чугаалаан.

Мен бодаарымга, ооң ужуру улустар аразының харылзааларында тургустунган дүшкүүрлүг чорук-биле төрүтүнген чепсегленишкиннериң эндере бүдүрүлдези бодунуң калчаалыг өзүлдезиниң чорудулгазында, боду ол дүшкүүрлүг чорукту күштелдириниң доктаамал үнер дөзү болу бергенинде ышкаш-тыр.

Ону атомнуг болгаш водородтуг чепсектериң дугайында хамаарыштыр оон-даа артыкка чугаалап болур.

Чепсегленишкиннерни үрдүндүр бүдүрүп турарының буруузун америк-англи блок хүлээп аразында А. Сурков айыткан. Катышкан Нациялар Организациязында амгы хөй нуруулугларның баштыңнары дайын сөөлүндеги чылдарда «соок дайынның» организакчылары болган деп ол чугаалаан. Олар чепсегленишкиннерни эндере бүдүрерин төрүп үндүргеннер болгаш күштелдиргеннер. Олар атомнуг бомбаны боттарының-на бодап алганы «коммунистиг агрессияны» «ооржургадырының» чепсээ кылдыр санап алганнар. Ол бүгү болза, чепсегленишкиннерни кызырарының болгаш массалыг узуткаашкынның чепсектерин хоругдаарының айтырыгларынга оларның бодалдарын илеретпес аргазы чок болган.

А. Сурков чепсегленишкиннерни кызырар болгаш массалыг узуткаашкынның чепсектерин хоругдаар чоруктуң дайзыннарының оптуг аргаларын тодаргай чугаалап, бо айтырыгларга чөрүштүр, КНО-нуң комиссияларында англи-америк таланың төлээлекчилериниң янзы-бүрү барымдаа чок төлевилелдер киирип, делегейниң хөй-ниитизиниң санал-оналын барымдаалавайн, боттарының дайынзырак агрессчи бодалдары-биле аажылап турарын көрүнчүктелдир көргүскен.

Массалыг узуткаашкынның чепсектерин хоругдаар болгаш чепсегленишкиннерни кызырар айтырығның талазы-биле совет саналдарны тайылбырлавышаан, А. Сурков ол саналдарның ужур-утказы чүл дээрге, кол чүведен— чурттар болгаш чазактар атомнуг, водородтуг база массалыг узуткаашкынның өске-даа чепсектерин ажыглаарын хоругдап, ол чепсектерни бир дугаарында ажыглаан чазактарны дайын талазы-биле кем-буруулуглар деп чарлап тур дээрзин доктаадып тургузарындан эгелээри болур деп медеглээн.

Чепсегленишкиннерни болгаш чепсектиг күштерни боттуу-биле кызырарынче чурттар база чазактар чогуур таарымчалыы-биле чайгылыш чок кирип тур дээрзин доктаадып тургузар, база;

Дугуржуп ап турар ол сорулганы хүлээлге кылдыр доктаатпышаан, ол шиитпирлерни амыдыралга дүргеп болгаш боттуг чорударын хандырып турар байдалдарны тургузарынче доп-дораан кирип тур, тодаргайлаарга, чүгле чазактарның чарлааны объектилерни контрольдаарының эвес, харын чазактың чарлавааны, ынчалза-даа бар болуп турары бүгү делегейниң контроль органнарын сезиглендирип турар объектилерни илередип тывар эргени эдилевишаан, контроль объектилерни үүтка алырынче, илередип тыварынче, шынгыы контрольче болгаш инспекцияже кирип тур,—деп чүвени доктаадып тургузарынче угланган совет саналдарның ужур-утказы мындыг дээрзин А. Сурков медеглээн.

Бо саналдар КНО-нуң инстанцияларында болгаш делегей парлалгазында хөй чылдар дургузунда болуп келген үре-түннел чок дискуссияларга туманналы берген айтырыгны шиитпирлээринге эң тодаргай болгаш билдингир схема болбас чүве бе ынчаш?

Совет Эвилелиниң улустары улустар аразынга тайбыңны күзеп турар. Биске тайбың дээрге, 36 чыл мурнунда бистиң айытканывыс эчис сорулгаже шимчээшкинниң өзүп турар темпизи болур деп А. Сурков үргүлчүлеп чугаалаан.

Бир каш чылдар мурнунда бистер атомнуг бомбаны хоругдаарын негээривиске, ол кижизиг эвес чепсектиң эдилекчилери бистерже салаазын айыткаш: олар ындыг чепсээ чок болгаш оон корткаш, ону хоругдаарын негеп турарлар-дыр, деп чугаалап турганнар.

Ооң соонда чепсек чок олурбазының эргежок чугула үези чедип келирге, атомнуг чепсек биске база көстүп келген. Ынчан бомбаларның хөй курлавырларлыг эдилекчилери ол өлүмнүг чепсекти хоругдаарын мурнуку хевээр туруштуу-биле негеп турарывысты көргеш: ол бистиң белеткеп турарывыс водородтуг бомбадан корткаш, ону хоругдаарын негеп турарлар-дыр деп чугаалап турганнар.

Адак сөөлүнде, база дагын чепсек чок олурбазының эргежок чугула үези чедип келирге, биске атомнуг бомбадан ангыда, водородтуг бомба база көстүп келген.

Атомнуг болгаш водородтуг бомбаларны ээлээриниң талазы-биле дүүнгү монополистериниң тергиидеңгей чоруун чок кылгаш, база ооң ужурундан кайы-хире күштүг туруштарны алганывысты тергиин эки медеревишаан, ол араатанзыг агрессчи чепсекти хоругдаарын мурнуку хевээр кызымаккай, туруштуг, чүткүлдүг негеп турар болгаш негээрдаа бис. **(Адыш часкаашкыны).**

Бистер кижи төрелгетенге болгаш ооң келир үезинге бүзүреп, кижи төрелгетенниң чаагай сеткили дерзиилериниң сагыш-бодалын ажып тиилеп турар деп чүвеге бүзүреп турарывыс ужурундан ону негеп турар бис.

Кошкактарның кортуу-биле эвес, а харын күштүглериниң, боттарының келир үезинге бүзүрелдиглериниң, тайбың тургузукчу күш-ажылдың оруктарынга боттарының төөгүлүг сорулгаларын чедип ап шыдаарларның чоргаар эргезин ёзугаар, улустар аразының айыылдыг, дүшкүүрлүг хамааржыр бүгү-ле чүүлдерни чер бөмбүрзээнде кадык бодалдыг бүгүле кижилер-биле кады, бот-боттарын билчир чоруктуң үндезининге тайбыңның херээ дээш бүгү-ле чаагай болгаш ажыктыг чүүлдерже баарынга белен кижилер-биле кады кылырын күзеп турар бис. Бистиңбиле дугуржуп ап болур, ынчалзадаа бистерни боттарыныы-биле албадап болбас.

Бир эвес делегейниң улустарының хөй-ниитичи организастыг саналоналы беш улуг күрүнелериңAKШ-тың, Великобританияның, Францияның, ССРЭ-ниң болгаш Кыдаттың — чазактарын төгерик столга олуруп, боттарының чепсегленишкиннериниң дугайын чугаалажып дугуржур кылдыр албадаптар болза, ол дээрге, тайбың херээниң улуг тиилелгези болур. Ынчалза-даа чепсегленишкиннериң кызырылдазы ёзу барымдалаваан, харын күрүнелернин бюджеттериниң илдең көстү бээр шынгыы, боттуг кызырылда болур ужурлуг.

Сонуургалдыг чурттарның чазактары чепсегленишкиннерни кызырарының база атомнуг болгаш водородтуг чепсектерни хоругдаарының дугайында дугуржулганы чедип алгаш, ооң-биле амгы үеде улустар аразының дүшкүүрлүг чоруунуң үнер дөзү болуп турар айтырыгларны моон соңгаар шиитпирлээринге таарымчалыг үндезин суурну тургузарлар.

Кижи төрелгетенниң арын-нүүрүнче боо уннары улам-на эвээш угланган тудум, кижи төрелгетен бодунуң амгы болгаш келир үезиниң айтырыгларын далаш чокка, ырак көрүш-биле шиитпирлээр апаар. **(Диңмиттиг адыш часкаашкыннары).**

* * *

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң эртенги хуралынга ол ышкаш Эжени Коттон (Франция), Г. Розенгвист (Норвегия), доктор Андреа Андреен (Швеция), Абель Шермонт (Бразилия), Джеймс Эндикотт (Канада), профессор Феликс Иверсен (Финляндия), Ярослав Ивашкевич (Польша), Марсель Нэр (Франция) олар база санал бергеннер.

ВЕНА. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң ноябрь 25-теги кежээки хуралынга сессияның ажылынга киржип шыдавайн барган, профессор Берналдың (Англия) чугаазын помчаан.

Чепсегленишкиннерни дүжүрер чорукту чорударын улустар улам-на туруштуу-биле негеп турарын профессор Бернал онзалап демдеглээн. Атомнуг чепсекти хоругдаар дугайында Стокгольм кыйгырыының кайгамчык улуг чедиишкиннери ол дугайын херечилеп турар.

Бистиң сорулгавыс массалыг узуткаашкынның чепсектерин хоругдаарын болгаш чепсегленишкиннерни кызырарын чедип алыры болур деп профессор Берналдың чугаазында чугаалап турар.

Сөөлгү үениң болуушкуннарының түннелинде чепсегленишкиннерни дүжүрерин чедип алырынче угланган бистиң ажылывысты чедиишкинниг чорударының аргалары дыка өскенин профессор Бернал айыткан.

Профессор Леопольд Инфельд (Польша) бодунуң чугаазынга АКШ-даа, Совет Эвилели-даа водородтуг чепсектиг болуп турарын айыткан. Ынчалза-даа тайбың талалакчыларының планнары-биле ооң дайзыннарының планнарының аразында ылгалы чүл дээрге, Катышкан Штаттарның чаа дайынга идегелин водородтуг бомба-биле холбаштырып турарында болур, а Совет Эвилели водородтуг чепсекти шенеп көргениниң соонда-даа ол чепсекти хоругдаарын болгаш ол хоругдаашкынны сагыыр дээш бүгү делегейниң шынгыы контролюн моон соңгаар-даа чедип алыр бодалдыын хөй удаа медеглеп келген. Ынчангаш атомнуг энергия кижи төрелгетенге бараан болур кылдыр тургустунар ужурлуг дээрзинге бүзүреп турар бис. Тайбыңның идеязы тиилээр дээрзинге бүзүреп турар бис деп профессор Л. Инфельд чугаалаан.

Профессор Добретсбергер (Австрия) бодунуң саналынга Барыын Германияны дагын чепсеглээр чоруктуң Австрияга айыылдыының дугайын чугаалаан. Барыын Германияның чагырыкчылары боттарының агрессчи сорулгаларының дугайын ажыы-биле чугаалап турар апарганнар. Олар Австрияны база дагын эжелеп алыр бодалдыын илередип турарлар. Ынчангаш Барыын Германияны дагын чепсеглеп турары-биле холбаштыр бистиң чуртувуска кыжанып келген айыылче тайбың күштериниң кичээнгейин угландырарын күзеп турар бис деп ол онзалап демдеглээн.

Вяйне Мелтти (Финляндия) бодунуң саналынга Совет Эвилели-биле керээниң Финляндияга ужур-дузазын онзалап демдеглээн. Финляндия найыралдың оруу-биле чоруур болза, чөөн-чүк чурттары-биле ооң харылзаалары экижиир болгаш бодунуң ээлчээнде бүгү делегейге тайбыңны быжыглаарының херээнге идиг болур. Совет Эвилели, Кыдат болгаш өске-даа чурттар-биле садыглажылганың калбарыышкыны Финляндияга кайгамчык улуг дузаларга ажыл тыпсырының аргазын берген деп ол чугаалаан.

Ооң соонда Швейцарияның төлээлекчизи профессор Андре Боннер допчу чүве чугаалаан.

Барыын Германияны дагын чепсеглеп турар чорук Швейцарияның хамаарышпас чоруунга кыжаныышкын болуп турар. Ооң ужурундан швейцар улус «чөөн чүктен—айыыл дугайында» хоозун-мегечи пропаганда турза-даа чок, Швейцарияга чепсектиг Барыын Германия кыжанып турар дээрзин улам-на тодаргайыбиле билип эгелей берген деп ол чугаалаан.

Дээрги Флорика Мезинческу (Румыния) бодунуң саналынга улуг күрүнелериниң аразынга чугаалажыышкыннарның болдунар аргалыын болгаш бо үениң кол айтыры болур улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырының талазы-биле арга-хемчеглерни тып болурунуң аргалыын онзалап демдеглээн.

Румын улус болза, тайбыңны болгаш улустар аразының айыыл чок чоруун быжыглаарынче угланган кандыг-даа инициативаны шиитпирлии-биле деткиир дээрзин ол бодунуң чугаазының түннелинге айыткан.

* * *

Кежээки хуралга ол ышкаш Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү Изабелла Блюм (Бельгия), грек төлээ Петрос Коккалис, Турцияның төлээлекчизи Сертель болгаш Андреас Пуйрос (Кипр) олар база санал бергеннер.

(СЭТА).

Совет-финлянды садыг харылзааларынга

Совет-финлянды садыг чугаалажыышкыннары бо чылдың сентябрьның төнчүзүнде Москвага эрткен болгаш 1954 чылда ССРЭ биле Финляндияның аразынга бараанларны бот-боттарынга солчурунуң дугайында протоколга аттар бо чылдың ноябрь 25-те салдынган.

Совет-финниң 1950 чылдың июнь 13-теги беш чыл хуусаалыг садыг дугуржулгазының болгаш аңаа немелде 1952 чылдың сентябрь 23-теги дугуржулганың протоколдарында 1954 чылга доктааткан бараан саарылгазының хемчээлиниң улгадыышкынын көрген.

Совет Эвилелинге Финляндия судноларны, көжүп чоруур краннарны, ыяш-саазын үлетпүрүнге херектиг дерилгелерни, чаңгыс-аай бажыннарны, дилиг материалдарын, саазынны, картонну, целлюлозту, штапель волокнону болгаш өске-даа бараанларны киирип бээр.

Совет Эвилели болза, ап турары фин бараанларның орнунга нефть продуктуларын, каң прокаттарны, тракторларны, чагырны, хөй-хөй ажылы чоннарга ажыл тыпсырының аргазын берген деп ол чугаалаан.

Ооң соонда Швейцарияның төлээлекчизи профессор Андре Боннер допчу чүве чугаалаан.

Барыын Германияны дагын чепсеглеп турар чорук Швейцарияның хамаарышпас чоруунга кыжаныышкын болуп турар. Ооң ужурундан швейцар улус «чөөн чүктен—айыыл дугайында» хоозун-мегечи пропаганда турза-даа чок, Швейцарияга чепсектиг Барыын Германия кыжанып турар дээрзин улам-на тодаргайыбиле билип эгелей берген деп ол чугаалаан.

Дээрги Флорика Мезинческу (Румыния) бодунуң саналынга улуг күрүнелериниң аразынга чугаалажыышкыннарның болдунар аргалыын болгаш бо үениң кол айтыры болур улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадырының талазы-биле арга-хемчеглерни тып болурунуң аргалыын онзалап демдеглээн.

Румын улус болза, тайбыңны болгаш улустар аразының айыыл чок чоруун быжыглаарынче угланган кандыг-даа инициативаны шиитпирлии-биле деткиир дээрзин ол бодунуң чугаазының түннелинге айыткан.

* * *

Кежээки хуралга ол ышкаш Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кежигүнү Изабелла Блюм (Бельгия), грек төлээ Петрос Коккалис, Турцияның төлээлекчизи Сертель болгаш Андреас Пуйрос (Кипр) олар база санал бергеннер.

(СЭТА).

Пекинде КУДР-ның элчин черинге хүлээп алыышкын

ПЕКИН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Кыдат Улус Республикада херектеринге түр бүзүретирген Ще Чур КУДР-ның чазак төлээлеринге алдар кылдыр хүлээп алыышкын тургускан.

Хүлээп алыышкынга киришкеннер болза, Кыдат Улус Республиканың Улустуң Төп Чазааның даргазы Мао Цзэ-дун, дарганың оралакчылары Чжу Дэ, Лю Шао-ци, Ли Цзи-шэнь, Гао Ган, күрүнениң административтиг чөвүлелиниң премьери Чжоу Энь-лай, кыдат улустуң эки-турачы шериглериниң командылакчызы Пын Дэ-хуэй, Улустуң Төп Чазааның болгаш Кыдаттың Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң кежигүннери, министрлер, демократтыг партияларның болгаш хөй-ниити организацияларының удуртукчулары, ССРЭ-ниң КУР-да херектеринге түр бүзүретирген В. В. Васьков, дипломаттыг корпустарның кежигүннери, парлалганың төлээлекчилери.

Хүлээп алыышкынга маршал Ким Ир Сен чүве чугаалаан. КУР-нуң Улустуң Төп Чазааның Чөвүлелиниң даргазының оралакчызы Лю Шао-ци харыы сөс берген.

Хүлээп алыышкын найыралдыг чылыг байдалга эрткен.

(СЭТА).

Корей Улус Демократтыг Республиканың чазак төлээлериниң Пекинден үнүпкени

ПЕКИН. Пекиннин радиозунуң медээлеп турарын ёзугаар алырга, ноябрь 25-те эртен маршал Ким Ир Сен болгаш аңаа баштаткан Корей Улус Демократтыг Республиканың чазак төлээлери Пекинден төрээн чуртунче үнүпкен. Вокзалга оларны Кыдаттың Улустуң Төп Чазааның болгаш хөй-ниити организацияларының төлээлекчилери, а ол ышкаш дипломаттыг корпустарның кежигүннери үдээннер. Вокзал Кореяның болгаш Кыдаттың национал туктары-биле шиметинген турган. Кыдаттың чазааның болгаш Улустуң Төп Чазааның даргазы Мао Цзэ-дуннуң ханчыларны эптиг-ээлдек хүлээп алганынга байыр чедирип, маршал Ким Ир Сен чүве чугаалаан.

Пекинге ат салган дугуржулга болгаш өске-даа бараанларны Финляндияга бээр.

Калбак хереглелдиң бараанларын солчурунуң дугайын ийи тала ол ышкаш дугурушканнар. 1954 чылда ындыг бараанларның солчуушкунунуң хемчээли эрткен чылдыындан ийи катап улгадыр.

Совет Эвилелинге Финляндияның киирип бээри калбак хереглелдиң бараанларының аразында бажың херекселдери, школа кыдыраштары, спорт херекселдери, сливалыг саржаг, сыр, дүк кылыглыг пөстер бар. Совет Эвилели Финляндияга шайны, арага кылыгларын, балык болгаш краб консервыларын, икраны, чаа болгаш кургаткан кат-чимисти, хөвең-саазын кылыглыг пөстерни, фотоаппараттарны болгаш өске-даа түүлдерни бээр.

1954 чылда бот-боттарынга бараанар солчурунуң дугайында протоколга совет таладан ССРЭ-ниң Даштыкы садыг министри И. Г. Кабанов ат салган, фин таладан—Финляндияның ССРЭ-де онза эргелиг элчини болгаш төлээлетпрген министр О. Тарто болгаш Финляндияның даштыкы херектер министерствозунуң садыг-политика килдизиниң начальниги Г. Паломрут олар ат салганнар.

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИ-БИЛЕ НАЙЫРАЛ ТАЙБЫҢНЫ КАМГАЛААРЫНГА ИДИГ БЕРИП ТУРАР

„Франция—ССРЭ“ Ассоциацияның төлээлекчилери-биле Эдуард Эррионуң беседазы

ПАРИЖ. «Юманите» солуннуң дыңнатканын ёзугаар алырга, национал хуралдың даргазы, Лион хоорайның мэри Эдуард Эррио «Франция—ССРЭ» ассоциацияның Рон департаментиде салбырының бюрозунуң төлээлерин хүлээп ап ужурашкан. Төлээлер «Францияның айыыл чок чоруунуң болгаш чечектелишкининиң программазының» бижимелин аңаа хүлээткен. Ол программаның бижимелин «Франция—ССРЭ» ассоциация француз улустуң ортузунга чугаалажып көөрүбиле киирген.

Төлээлер-биле беседазының үезинде Эррио ол программаның принципин чүүлдүг деп көрген. «Эвилел болгаш бот-боттарынга дузалажылга дугайында 1944 чылдың декабрь 10-дагы француз-совет керээни бистиң даштыкы политикавыстың үндезининче шилчидериниң; ССРЭ биле хамыктың мурнунда герман айтырыгга хамаарыштыр доктаамал консультацияны болгаш эвилелдежиишкинни чорударының политиказын боттандырарының; бистиң чуртувусту герман империализмниң аскынга каап берип турар бонн болгаш париж керээлерни күштүг болдуруп бадылаарынга удур демисежириниң» эргежок чугулазының дугайын ол программада чугаалап турар.

«1953 чылдың июль 15-теги француз-совет садыг дугуржулгазын ажыглаарының болгаш калбартырының», «культура айтырыгларының талазы-биле француз-совет дугуржулгаларны чарарының» эргежок чугулазын «Франция—ССРЭ» ассоциацияның программазында айтып турар.

Францияның айыыл чок чоруубиле дүүшпейн турар бонн болгаш париж керээлерин күштүг болдуруп бадылаарынга бодунуң удурланып турарын Эдуард Эррио төлээлерге сагындырган болгаш Совет Эвилели-биле найырал тайбыңны камгалаарынга идиг болур деп медеглээн.

(СЭТА).

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң—3—88. харыысалгалыг секретарының 3—68, пропаганда болгаш агитация, көлээ ажылгагый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 4—98, иштикчи информация, бухгалтерияның—3—65.

ТС02658 Культура эргелелиниң типографиязы